EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 10.4.2025.
COM(2025) 161 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI

par izmaksu un ieguvumu analīzi saistībā ar Regulas (ES, Euratom) Nr. 609/2014 (2014. gada 26. maijs) 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā minētā centrālā konta izmantošanu

{SWD(2025) 79 final}

1. I IEDAĻA. ZIŅOJUMA PRIEKŠVĒSTURE

Šis ziņojums ir sagatavots saskaņā ar Padomes 2014. gada 26. maija Regulas (ES, Euratom) Nr. 609/2014([1]) (turpmāk "MAR regula") 9. pantu. Šā dokumenta galvenais mērķis ir iesniegt Padomei izmaksu un ieguvumu analīzi saistībā ar iespējamu centrālā konta īstenošanu, kā noteikts *MAR* regulas 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā. Šo centrālo kontu pašu resursu iekasēšanai Komisija atvērtu publiskā finanšu iestādē pēc savas izvēles.

Šajā ziņojumā ir iekļauta šādu Komisijas izvērtēto atlasīto kases modeļu izmaksu un ieguvumu analīze:

- Eiropas Centrālajā bankā (ECB) atvērta centrālā konta modelis atbilstoši jaunajam 9. panta 1. punkta c) apakšpunktam;
- optimizēts kases modelis, kas ietver trīs centrālos naudas līdzekļu kontus, kuri atvērti izvēlētajās valstu centrālajās bankās – variants, kas neietilpst *MAR* regulas 9. panta jauno noteikumu darbības jomā.

1.1. Eiropas Komisijas (EK) kases struktūra

Komisijas kases struktūras galvenās iezīmes ir noteiktas *MAR* regulas 9. panta 1. punktā.

Līdz 2022. gadam *MAR* regulā bija atļauts dalībvalstīm pašu resursus (PR) ierakstīt kredītā divu dažādu veidu kontos, kas atvērti Komisijas vārdā:

- 1. veids: **valsts kases**. Šajā gadījumā dalībvalstis sākotnēji nodrošina pašu resursu iemaksu pieejamību Komisijai grāmatvedības izteiksmē un pēc tam pakāpeniski naudā, saņemot no Komisijas norādījumus par pārskaitījumiem;
- 2. veids: **valstu centrālās bankas.** Šajā gadījumā dalībvalstis nodrošina visas pieprasītās iemaksas pieejamību naudā.

Gan pirmā, gan otrā veida konti tiek uzturēti valstu valūtās.

Padomes 2022. gada 5. aprīļa Regula (ES, *Euratom)* 2022/615, ar ko groza *MAR* regulu, paredz trešā veida konta ieviešanu, ļaujot izmantot jaunu **centrālo kontu** pašu resursu ierakstīšanai kredītā, ko Komisija atver **publiskā finanšu iestādē pēc savas izvēles**.

Laikā no 2014. līdz 2022. gadam EK kases operācijas galvenokārt ietekmēja divi galvenie faktori:

– formālisms *MAR* regulas 14. panta 1. punkta īstenošanā;
– ECB lēmums īstenot negatīvu procentu likmju politiku (NPLP) no 2014. gada 11. jūnija.

Lai aizsargātu ES aktīvus, Komisija veica nepieciešamos pasākumus negatīvo procentu likmju ietekmes mazināšanai. Šajā nolūkā laikā no 2014. līdz 2022. gadam Komisija centās

([1]) Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 609/2014 (2014. gada 26. maijs) par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamus tradicionālos, PVN un NKI pašu resursus, un par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības (pārstrādāta redakcija) (OV L 168, 7.6.2014., 39. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2022. gada 5. aprīļa Regulu (ES, Euratom) 2022/615 (OV L 115, 51. lpp.).

pēc iespējas glabāt līdzekļus valstu kasēs un centrālajās bankās, kur tie tika turēti bez maksas vai bez procentiem. Tajā pašā laikā saskaņā ar *MAR* regulas 14. panta 1. punktu visi komercbankās esošie maksājumu konti katru dienu tika papildināti no pašu resursu kontiem atbilstoši to maksājumu summai, kas jāveic no katra konta. Naudas rezerves šajās bankās tika turētas minimālā līmenī, lai izvairītos no pārmērīgiem konta atlikumiem uz nakti un tādējādi samazinātu negatīvo procentu likmju ietekmi, vienlaikus nodrošinot maksājumu darījumu darbības nepārtrauktību.

Visas šīs operācijas radīja ievērojamas dienas ienākošās naudas plūsmas valstu kasēs un izejošās naudas plūsmas no citām dalībvalstīm. Turklāt lielākas naudas rezerves trūkums ietekmēja arī Komisijas spēju veikt steidzamus maksājumus.

Tāpēc, lai mazinātu naudas plūsmu sarežģītību un kliedētu dalībvalstu bažas, Komisija 2021. gadā ierosināja *MAR* regulā paredzēt iespēju pašu resursus ierakstīt kredītā **jaunā centrālajā kontā**, ko šim nolūkam atvērusi Komisija (*MAR* regulas 9. panta 1. punkta c) apakšpunkts).

Līdztekus priekšlikumam par centrālo kontu Komisija rosināja noteikumu sniegt dalībvalstīm **prognozes par kases resursu vajadzībām** nākamajiem **četriem mēnešiem**, lai vēl vairāk palielinātu naudas plūsmas paredzamību (*MAR* regulas 9. panta 2.a punkts).

Saskaņā ar *MAR* regulas 9. panta 1. punktu dalībvalstu dalība centralizētajā modelī ir **brīvprātīga**. Turklāt Komisijai pirms centrālā konta ieviešanas ir jāsagatavo tā izmantošanas **izmaksu un ieguvumu analīze**.

2. II IEDAĻA. IZMAKSU UN IEGUVUMU ANALĪZE (DIVU DAŽĀDU KASES MODEĻU VARIANTU SALĪDZINOŠS NOVĒRTĒJUMS)

Šīs analīzes mērķis ir salīdzināt divus Eiropas Komisijas finanšu līdzekļu pārvaldības modeļus pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2021.–2027. gadam ietvaros, ņemot vērā pašreizējo tiesisko vidi.

2.1. Jauni kases modeļi – scenāriji

Lai veiktu izmaksu un ieguvumu analīzi par centrālā konta izmantošanu saskaņā ar *MAR* regulas noteikumiem un atbilstoši savai darījuma partnera riska politikai, Komisija par piemērotām alternatīvām šā konta turēšanai uzskatīja tikai **publiskas finanšu iestādes**.

Tika apsvērtas divu veidu publiskās iestādes:

- **Eiropas Centrālā banka** (ECB), jo tā jau darbojas kā *NGEU* likviditātes resursu naudas līdzekļu pārvaldītāja un veic ANM maksājumus saņēmējām dalībvalstīm;
- **valstu centrālās bankas** (VCB), jo tām ir būtiska nozīme pašreizējā EK kases struktūrā un finanšu līdzekļu pārvaldības modelī.

Balstoties uz šo pieņēmumu, Komisija ierosināja divus dažādus centrālā konta pārvaldības variantus.

1. variants: **centrālais konts Eiropas Centrālajā bankā (ECB)**

Saskaņā ar nesen ieviestā *MAR* regulas 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta noteikumiem modelis paredz izveidot vienu centrālo kontu ECB, kas paredzēts pašu resursiem un citiem ieņēmumiem, ko maksā euro, kā arī subkontus, kas paredzēti pašu resursiem, katrā valūtā, kas nav euro.

Šā modeļa īstenošana paredz pakāpenisku pašreizējo sistēmu atcelšanu dalībvalstu līmenī. Tas nozīmētu, ka resursu pieejamības nodrošināšana sākotnēji grāmatvedības izteiksmē, kā to pašlaik praksē īsteno valstu kases, tiktu aizstāta ar sistēmu, kurā visas iesaistītās dalībvalstis nodotu savus pašu resursus ar bankas pārskaitījumiem konkrētās dienās. Visas summas euro tiktu ieskaitītas vienā centrālā kontā, ko Komisija izveidojusi ECB. Iemaksas valūtās, kas nav euro, vispirms tiktu novirzītas uz attiecīgajiem apakškontiem, kas šim nolūkam izveidoti valsts kasē vai valsts centrālajā bankā. Centrālo kontu euro galvenokārt izmantotu, lai katru dienu ieskaitītu līdzekļus Komisijas bankas kontos, no kuriem tā veic maksājumus euro. Turklāt centrālo kontu euro varētu izmantot, lai veiktu tiešos maksājumus dalībvalstīm, galvenokārt uz kontiem, kas atvērti valstu centrālajās bankās.

Jāatzīmē, ka saskaņā ar *MAR* regulas 9. panta 1. punktu šim centrālajam kontam vajadzētu būt bez procentiem. Pozitīvas atlīdzības gadījumā procenti tiktu sadalīti starp dalībvalstīm, kas ir iesaistītas šajā modelī, proporcionāli to budžeta atslēgai. Kontā apvienotie līdzekļi tiktu aizsargāti arī pret iespējamiem negatīviem procentiem, kas būtu jāsedz attiecīgajai(-ām) dalībvalstij(-īm).

Centrālā konta risinājuma izvēle galvenokārt ietekmētu dalībvalstis, kuras sākumā nodrošina līdzekļu pieejamību Komisijai grāmatvedības izteiksmē un pēc tam pakāpeniski naudā, kad tās saņem no Komisijas norādījumus par pārskaitījumiem (pašu resursu konti, kas atvērti valstu kasēs). Šādā gadījumā dalībvalstīm līdzekļi būtu jāpārskaita nekavējoties, nevis pakāpeniski jānodrošina naudas līdzekļi laika gaitā. Tās dalībvalstis, kuras līdz šim izvēlējušās uzturēt pašu resursu kontu savā valsts centrālajā bankā, pāreja uz ECB variantu ietekmētu minimāli vai neietekmētu nemaz.

Jāatzīmē, ka šāds pieprasījums vēl nav oficiāli iesniegts ECB un līdz ar to tā nav devusi piekrišanu papildu pakalpojumu sniegšanai.

2. variants. Optimizēts kases modelis ar centrāliem naudas līdzekļu kontiem izvēlētajās valstu centrālajās bankās

Šajā modelī nav ņemti vērā jaunie *MAR* regulas 9. panta 1. punkta c) apakšpunkta noteikumi, ar ko izveido jaunu centrālo kontu. Tieši pretēji, tā pamatā ir pašreizējā kases struktūra un jau iedibinātās naudas plūsmas valstu centrālajās bankās.

Šajā modelī noteiktās dienās tiek aktivizēti iknedēļas pārvedumi no pašu resursu kontiem (PR kontiem) uz naudas līdzekļu kontiem. Naudas plūsmas no PR kontiem, kas atvērti

valstu kasēs, tiek novirzītas saskaņā ar budžeta atslēgu tikai vienā virzienā (no PR kontiem uz naudas līdzekļu kontiem). Tādējādi būtu ievērojami jāsamazinās naudas plūsmu kopējam skaitam PR kontos, kuri atvērti valstu kasēs. Iknedēļas pašu resursu pārskaitījumi tiktu papildināti ar labāku un precīzāku finansējuma vajadzību prognozēšanu, ko veic katru nedēļu.

2.2. Metodika un vērtēšanas kritēriji

Atzīstot efektīvas finanšu līdzekļu pārvaldības nozīmi ES politikā, Komisija izstrādāja kvalitatīvus un kvantitatīvus kritērijus, kā novērtēt divus centrālas kases variantus. Šajos kritērijos īpaša uzmanība pievērsta dalībvalstu bažām par iespējamām papildu izmaksām saskaņā ar pārskatīto *MAR* regulu. Izvēlētais risinājums nodrošina, ka izmaksas joprojām ir tādas pašas, kā izmantojot pašreizējo modeli, vai zemākas, vienlaikus piedāvājot vienkāršākas naudas plūsmas un labāku darbības efektivitāti.

Izvēlētie kritēriji ir šādi:

a) finansiālā ietekme, ko veido šādi komponenti:

- **atlīdzība par naudas noguldījumiem** (radīto pozitīvo un/vai negatīvo procentu aplēse);
- **pakalpojumu maksa** (konta(-u) izveides izmaksas un pastāvīgie ikdienas darījumu veikšanas izdevumi);

b) tehniskā infrastruktūra

Tiek analizētas izvēlēto variantu savienojamības iespējas ar EK kases pašreizējo tehnisko modeli;

c) "mērķderīgums" atbilstoši EK kases struktūrai

Tiek pētīta izvēlēto variantu saderība ar EK kases parametriem (iemaksas euro un valūtās, kas nav euro, vairāki maksājumi saņēmējiem), administratīvā sloga samazināšana un sinerģija ar pašreizējiem naudas plūsmu modeļiem.

2.3. Variantu novērtējums, piemērojot vērtēšanas kritērijus

2.3.1. Finansiālā ietekme

Komisija ir izvērtējusi abu kases modeļu iespējamo finansiālo ietekmi.

Attiecībā uz **1. variantu** Komisija kā etalonu izmantoja nosacījumus, ko piemēro *NGEU* kontiem, kas atvērti ECB Eiropas Atveseļošanas instrumenta īstenošanai.

Attiecībā uz **2. variantu** Komisija izskatīja nosacījumus, ko piedāvā piecas eurozonas valstu centrālās bankas (VCB). ECB Pamatnostādnēs 2019/671([2]) noteikti ierobežojumi

([2]) Eiropas Centrālās bankas Pamatnostādne (ES) 2019/671 (2019. gada 9. aprīlis) par nacionālo centrālo banku iekšzemes aktīvu un pasīvu pārvaldības operācijām (pārstrādāta redakcija) (OV L 113/11, 29.4.2019.).

atlīdzībai par visiem ar monetāro politiku nesaistītiem noguldījumiem. ECB pamatnostādnes 2024. gadā tika grozītas([3]). Ņemot vērā apstākļus 2022. gadā, Komisija savā analīzē galveno uzmanību pievērsa četru eurozonas lielāko tautsaimniecību, proti, Vācijas, Francijas, Itālijas un Spānijas, centrālajām bankām. Turklāt, ņemot vērā ģeogrāfisko tuvumu, kas ir būtisks EK kases darbības nepārtrauktībai, Komisija aplūkoja arī Beļģijas valsts banku.

Tika aplūkoti divi šādi analīzes elementi:

- atlīdzība par naudas noguldījumiem:

  analīze pierādīja, ka visu VCB likmes ir saskaņotas ar ECB nosacījumiem. Tāpēc abos variantos piedāvātie atlīdzības nosacījumi bija tik līdzīgi, ka šis faktors neietekmētu lēmumu;

- pakalpojumu maksa:

  tā kā EK jau ir konti VCB, tās neiekasētu papildu maksu par kontu uzturēšanu. Turklāt dažas VCB pārskaitītu līdzekļus bez maksas, savukārt citas bankas iekasētu samazinātu maksu par darījumiem vai iekasētu fiksētu maksu par neierobežotu darījumu skaitu. Turpretī ECB pieejas īstenošana varētu būt ietvert sākotnējo maksu par kontu izveidi un regulāras maksas par kontu pārvaldību un ar maksājumiem saistītiem pakalpojumiem.

Secinājums:

- abiem variantiem ir līdzīgi nosacījumi attiecībā uz atlīdzību par naudas noguldījumiem. Tomēr 1. variantā var būt augstākas sākotnējās konta izveides un darbības izmaksas, ņemot vērā to, ka ECB tiek izveidots jauns konta modelis;

- 2. variants izrādījās izmaksu ziņā efektīvāks, jo, pateicoties jau pastāvošajām attiecībām ar VCB, nav nekādu papildu maksu par kontu uzturēšanu vai nozīmīgu darbības izmaksu.

2.3.2. Tehniskā infrastruktūra

1. variants. Eiropas Centrālā banka (ECB) ir izveidojusi augstas veiktspējas, specializētu tehnisko infrastruktūru, kas ir pielāgota eurozonas monetārajai sistēmai un normatīvajai videi. Šis modelis ir cieši saskaņots ar tās dalībvalstu konkrēto monetāro politiku, finanšu sistēmām un juridiskajiem statūtiem un izmanto tādus instrumentus kā *TARGET2* maksājumu sistēma, lai veiktu lielus pārrobežu darījumus euro starp Eiropas Centrālo banku sistēmas dalībniekiem un atvieglotu vairumtirdzniecības tirgus darījumus ar lielām finanšu iestādēm. Šā modeļa galvenais mērķis ir saglabāt finanšu stabilitāti un atbalstīt eurozonas monetārās politikas efektīvu transmisiju. ECB infrastruktūra nav paredzēta tiešai tirgus dalībnieku vai iestāžu, piemēram, Eiropas Komisijas, individuālo daudzvalūtu naudas maksājumu apstrādei. Funkcionalitātes līmeņi, kas nepieciešami šādu maksājumu

([3]) Eiropas Centrālās bankas Lēmums (ES) 2024/1209 (2024. gada 16. aprīlis) par atlīdzību par ar monetāro politiku nesaistītiem noguldījumiem nacionālajās centrālajās bankās un Eiropas Centrālajā bankā (ECB/2024/11) (OV L 2024/1209, 3.5.2024.).

pakalpojumu sniegšanai, piemēram, dinamiska daudzvalūtu sadarbspēja un integrācija ar ārējām komerciālām platformām, nav ieviesti, un tie būtu pamatīgāk jāanalizē un jāizveido, tāpēc rastos izmaksas, ņemot vērā, ka šāds iepriekšējs pieprasījums ECB nav iesniegts. ([4])

2. variantam nav nekādas negatīvas tehniskas ietekmes uz Komisijas grāmatvedības sistēmu. Pašreizējais tehniskais risinājums ir labi izveidots, efektīvs un ļauj viegli iekļaut centrālā konta modeli bez nepieciešamības veikt kādas izmaiņas. Izvēlētās valstu centrālās bankas uztur komerciālu platformu, kas nodrošina automatizētu saziņu ar EK kasi, izmantojot *SWIFT* pakalpojumus. Tādējādi Komisijai nebūtu jāveic papildus izstrāde saistībā ar šo variantu.

Secinājumi:

- 1. variantā ir tehniskas problēmas, jo ECB infrastruktūra nav paredzēta tiešai tirgus dalībnieku vai iestāžu, piemēram, Eiropas Komisijas, individuālo daudzvalūtu naudas maksājumu apstrādei;
- 2. variants nerada tehniskus traucējumus, jo valstu centrālās bankas izmanto labi integrētas sistēmas, kas saskaņotas ar Komisijas pašreizējo infrastruktūru.

2.3.3. "Mērķderīgums" atbilstoši EK kases struktūrai

Veicot analīzi, atklājās, ka **1. variantā** ECB būtu sarežģīti izveidot apakškontus valūtās, kas nav euro. Lai iekļautu valūtas, kas nav euro, ECB ierosināja pielietot diferencētu pieeju atkarībā no kontu veida. Šis scenārijs paredz vienu euro kontu visām iemaksām euro un vienu kontu katrai izmantotajai valūtai, kas nav euro (septiņi konti). Tomēr šī pieeja tikai nedaudz vienkāršotu naudas plūsmas, jo īpaši tādēļ, ka dalībvalstu dalība ir brīvprātīga.

2. variants ar centrālajiem naudas līdzekļu kontiem izvēlētajās valstu centrālajās bankās balstīts uz esošo EK kases struktūru. Šajā variantā tiek saglabāts iedibinātais naudas plūsmu modelis un pašu resursu konvertācija valūtām, kas nav euro, vienlaikus radot sinerģiju attiecībā uz citiem euro denominētiem resursiem. Tāpēc šis variants neietekmē nelabvēlīgi ne EK kasi, ne dalībvalstis, jo nerada papildu administratīvo vai darbības slogu.

Plūsmu centralizācija tikai dažos naudas līdzekļu kontos samazinātu starpbanku pārskaitījumu skaitu starp PR kontiem valstu kasēs un kontiem centrālajās bankās.

Secinājumi:

- 1. variantam ir ierobežojumi, jo ir nepieciešami atsevišķi konti, lai efektīvi veiktu darījumus valūtās, kas nav euro;
- 2. variants ir labāk saskaņots ar iedibinātajiem procesiem un veido sinerģiju, nepalielinot administratīvo slogu EK kasei vai dalībvalstīm.

([4]) Svarīgā loma, kāda ECB ir bijusi kopš 2020. gada kā fiskālajam aģentam un pilnvarotajam maksātājam ES parāda vērtspapīru emisiju un pārvaldības programmā, tiek īstenota, izmantojot ECB infrastruktūru un spējas monetārās politikas īstenošanā.

2.4. Secinājumi. Kases modeļa izvēle

Abi varianti piedāvā efektivitātes pieaugumu un to iekšējo procesu darbības uzlabojumus, kas saistīti ar naudas plūsmām un kontu pārvaldību.

Tomēr 2. variants ir labāka izvēle, jo tas balstās uz jau izveidoto kases sistēmu, un tas ievērojami samazina pārejas izmaksas un darbības traucējumus. Šī optimizācija atbilst pareizai finanšu pārvaldībai, nodrošinot efektīvu aktīvu pārvaldību saskaņā ar ES politikas mērķiem.

Turklāt 2. variants atbilst dalībvalstu vēlmēm, uzlabojot skaidras naudas aprites paredzamību un pārredzamību valstu kasēs. Pēdējo divu gadu laikā Komisija ir izmantojusi 2. variantu, kas ir stratēģiski uzlabojis tās finanšu līdzekļu pārvaldību, kliedējot dalībvalstu bažas un vienlaikus stiprinot ES finanšu infrastruktūru.

Komisija iesaka turpināt izmantot 2. variantu kā izmaksu ziņā efektīvu finanšu līdzekļu pārvaldības sistēmas risinājumu. Ņemot vērā pašreizējo ES budžeta struktūru un darbības sistēmu, tas joprojām ir vispiemērotākais variants. Atkarībā no turpmākām budžeta un ekonomikas tendencēm vajadzības gadījumā var veikt turpmākus uzlabojumus un izvērtējumus, arī saistībā ar nākamo daudzgadu finanšu shēmu.